

Leefrocht

Koen Lammens P

MMXXI

Verbonden met de aarde

In november verandert de natuur drastisch van uitzicht. De evolutie die in oktober ingezet werd, gaat verder tot de lijnen van de kale bomen zich duidelijk aftekenen aan de horizon.

De vergankelijkheid en broosheid van de natuur drukken ons met de neus op de feiten: wij, mensen, zijn deel van de aarde, ook wij zijn kwetsbaar en vergankelijk. Geen wonder dat we in deze tijd van het jaar onze dierbare doden herdenken.

Bij hun heengaan hebben we hun lichaam (terug)gegeven aan de aarde of aan het vuur. Bij hun afscheid zijn ze besprenkeld met doopwater en met wierook omgeven. In november brengen we een bezoek aan de plaats waarop ze ter aarde besteld of uitgestrooid zijn.

Nooit mogen we in deze hoogtechnologische wereld het volgende vergeten: we zijn verantwoordelijk voor de aarde, we moeten onze handen wél vuilmaken, want we zijn verbonden met de aarde. En haar beleven en bewerken doet ons lichaam en onze geest goed.

Franciscus van Assisi en paus Franciscus inspireren ons en wijzen ons de weg op dit pad van verbondenheid met de aarde.

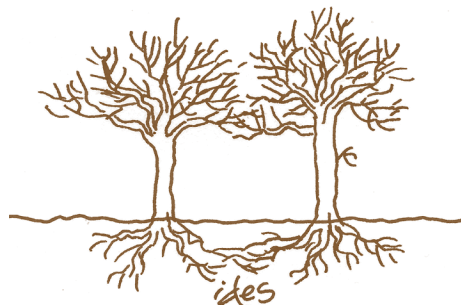
dialogeschool. Ze is gericht op een brede en diepe vorming van de mens in al zijn facetten. Acht wegwijzers geven richting, naar Jezus' voorbeeld: duurzaamheid, gastvrijheid, generositeit, kwetsbaarheid en belofte, rechtvaardigheid, uniciteit in verbondenheid, verbeelding en de inspiratie van je eigen school. Ze helpen je om onderweg vreugde te vinden en **de kracht van verbinden** indringend te ervaren. Van maand tot maand levert Leeftocht je proviand voor onderweg.

Het leukste
Aan vogels kijken in de tuin
Is namen verzinnen
Voor de trouwe bezoekers
Het vertedert me telkens weer
Hoe plots alle roodborstjes
Onze Rojo zijn
En met haar mee naar school zijn gevlogen
– Hij zat onder de struiken mama, naast de zandbak!

Dat het in wezen zo simpel is
En dat God dat goed had gezien
Toen Hij aan Adam vroeg
Om namen te geven aan de dingen
En ze daarmee onder zijn vleugels plaatste
– Probeer maar eens weg te kijken
Van wat je net bij name noemde

Fluister hun naam
En ze blijven je bij,
Hoe ver ze ook vliegen
– Naar de struiken naast de zandbak,
bijvoorbeeld.

Ruth

Een pedagogie van de hoop is fundament en bindmiddel voor een waarachtige katholieke

Bij de cover:
lijkt triest,
is enkel aards
mooi.
Zoals poëzie.

Foto: Mathias Eggermont

Maak je handen (en voeten) maar vuil

Het positief verband tussen geestelijk, fysiek en spiritueel welzijn en contact met de natuur hoeft geen betoog. Even naar buiten gaan als spanningen oplopen, volstaat soms al om er terug met een frisse blik tegenaan te kijken. De natuur stelt geen verwachtingen en geeft aldus de creativiteit vrij spel. In de natuur voelen we ons vrij van verplichtingen en kunnen we onze gedachten de vrije loop laten. Even weg van de drukte op een vredige plek om tot onszelf te komen. De ontwikkeling van een nauwe band met de natuur geeft bovendien een stevige basis voor een actieve inzet voor het milieu.

Smerige ideeën om handen en voeten vuil te maken vind je op de [website van Djapo](#).

Proper ideeën rond werken aan integrale ecologie, ook met jongeren, vind je op de [campagnepagina van Ecokerk](#).

De kracht van leren op een boerderij

Tien jaar geleden ruilde Patrick Ruyschaert de klas voor een zelfstandige job als landbouwer. De verbondenheid met de school bleef evenwel door de opvang van time-outleerlingen. Hij vertelt hierover het volgende: de naam van onze boerderij *de ruisgaard* is geïnspireerd op mijn familienaam, maar heeft ook een symbolische betekenis. We hebben de oude boomgaard met hoogstamfruit opnieuw aangeplant en legden rondom boomhagen aan als dam tegen de erosie van de grootschalige landbouw. Het *ruisen* van de bomen is ook kenmerkend voor de stilte op de boerderij of de *zachte bries* zoals in het verhaal van Elia (1 Kon 19,12).

In de eerste plaats zijn we een ecologische boerderij met kleinschalige landbouw, lokale verkoop van gewassen en aandacht voor een duurzame leefomgeving. Daarnaast bieden we als zorgboerderij ook opvang en vorming aan volwassenen, jongeren en kinderen, binnen én buiten een onderwijscontext. Vanuit de dagelijkse landbouwactiviteiten kan men voeling krijgen met de grond en de seizoenen. We vinden die *aarding* belangrijk, want ze geeft weer *grond onder de voeten*.

Soms is samen onkruid wieden of hout stapelen de beste weg naar verbinding én, kinderen met wie we brood gebakken hebben, gaan ook anders naar voedsel kijken. We gaan ook zorgzamer om met datgene waarmee we ons verbonden voelen.

Foto: Bellinda Staelens

Op de muur in onze bezoekersruimte is in acht grondgedachten de visie en leidraad van onze boerderij samengevat.

Grondverbonden en
bezielde leven

als een bescheiden rentmeester,
met de maat van het genoeg,
de winst van het gratuite,
het ritme van de stilte,
de onmacht en kracht van het kleine
en de glimlach van de traagheid.

“We hebben nood aan een meer verbonden leven: verbonden met anderen, verbonden met de aarde, in het bewustzijn van onze blijvende kwetsbaarheid.”

Jean-Paul Vermassen

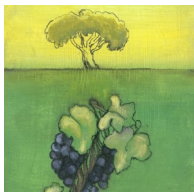
In het interview ‘*Gras groeit niet door eraan te trekken*’ (Forum, maart 2014) beantwoordt Anusca – die voor een lange time-out op de boerderij verbleef – enkele vragen over verbinding op school en groeikansen:

Wat is er volgens jou in ons onderwijssysteem nodig om verbondenheid te versterken?

Er moet dringend meer tijd en werk gemaakt worden om met elkaar te praten en vooral om echt naar elkaar te luisteren. Over inlevingsvermogen beschikken is erg belangrijk, bij leerkrachten én bij leerlingen. Er zouden ook veel meer scholen moeten zijn waar kleine dieren en planten aanwezig zijn. Zorg dragen voor iets of iemand geeft je een positief gevoel en brengt rust.

Welke persoonlijke groei heb jij doorgemaakt tijdens je verblijf?

Net zoals de zonnebloemen die ik tijdens mijn verblijf heb zien groeien, ben ik zelf sterker geworden. Ik heb fysiek zware arbeid gedaan, maar dat was goed. Ik heb in het werk mezelf teruggevonden. Mijn zelfredzaamheid is vergroot, ik heb geleerd om door te zetten en ik kan verantwoordelijkheid opnemen. Van een verward en onzeker meisje ben ik geëvolueerd naar een jongvolwassene met een dosis zelfvertrouwen.

Proviand voor onderweg, een verademing voor onderwijsmensen
Maandelijks inspiratiebron: pro.katholiekonderwijs.vlaanderen@leeftocht
Impressies zijn welkom op leeftocht@katholiekonderwijs.vlaanderen

Er is getracht alle rechthebbenden op copyright te bereiken;
wie toch een overname zonder voorkennis vaststelt,
wordt verzocht contact op te nemen.

Leeftocht

Jaargang 37
nummer 3

november 2021

v.u. Lieven Boeve

Paus Franciscus bidt voor onze aarde

Almachtige God,
die aanwezig zijt in het onmetelijke heelal
én in het kleinste van uw schepselen,
Gij die met uw tederheid al het bestaande omgeeft,
stort over ons uit de kracht van uw liefde,
opdat we zorgen voor het leven
en zijn schoonheid behoeden.
Overspoel ons met vrede,
opdat we als broeders en zusters leven,
zonder iemand te benadelen.
God van de armen,
help ons
de verlaten en vergeten mensen van deze wereld
die zo waardevol zijn in uw ogen,
te redden.
Maak ons leven weer gezond,
opdat we de wereld beschermen
en haar niet plunderen,
opdat we schoonheid zaaien
en geen vervuiling en verwoesting.
Raak de harten
van allen die alleen maar voordeel zoeken
ten koste van de armen en van de aarde.
Leer ons de waarde van alle dingen te ontdekken,
met verbazing te kijken
en te erkennen dat we ten diepste verbonden zijn
met alle schepselen
op onze weg naar uw oneindig licht.
Dank dat Gij alle dagen met ons zijt.
Bemoedig ons, alstublieft, in onze strijd
voor gerechtigheid, liefde en vrede.

Bij het gebed van paus Franciscus

Het *Gebed voor onze aarde* komt uit de encycliek *Laudato si*, waarin de paus de aarde omschrijft als ons gemeenschappelijk huis dat in brand staat. Met *Laudato si* wil hij een krachtige aanzet geven tot een wereldwijde ecologische bekering. Als je de nauwe verbondenheid met de aarde authentiek beleeft, weerspiegelt zich dat in een evenwichtige levensstijl, innerlijke vrede en diepgang.

Bij het Zonnelied

De encycliek *Laudato si* ontleent zijn naam aan het Zonnelied van Franciscus van Assisi, dat begint met de woorden *Wees geprezen*.

Franciscus van Assisi (1181-1226) schreef het *Zonnelied* kort voor zijn overlijden. Hij was ziek en uitgeput. Met de dood voor ogen voelde hij zich meer dan ooit verbonden met de hele schepping. Met vader zoon en moeder aarde, met de maan en de sterren, met water, vuur, lucht en wind. Het naderende afscheid bracht hem dicht bij de Bron van alle bestaan. Oog in oog met zijn eigen eindigheid was God hem meer nabij dan ooit. Hier volgen enkele strofes uit het Zonnelied:

*Wees geprezen, mijn Heer,
door zuster maan en de sterren.
Aan de hemel hebt Gij ze gevormd,
helder en kostbaar en mooi.
Wees geprezen, mijn Heer,
door broeder wind en door de lucht,
bewolkt of helder,
en ieder jaargetijde,
door wie Gij uw schepselen leven geeft.
Wees geprezen, mijn Heer,
door zuster water,
die heel nuttig is en nederig, kostbaar en kuis.
Wees geprezen, mijn Heer,
door broeder vuur
door wie Gij voor ons de nacht verlicht;
en hij is mooi en vrolijk, stoer en sterk.
Wees geprezen, mijn Heer,
door onze zuster moeder aarde
die ons voedt en leidt,
en allerlei vruchten voortbrengt,
bonte bloemen en planten.*

Jaargang 37

nummer 3

november 2021

November

November, de natuur valt stil. De bladerloze takken staan in de mist te zwijgen. Bomen keren hun energie naar binnen en lijken ons uit te nodigen hetzelfde te doen.

Leven

Ja, ons leven is broos en vluchtig, een vingerknip in de eeuwigheid. Gelukkig staan we daar niet continu bij stil en mogen we voluit leven, dankbaar voor het magische geschenk dat ons zomaar is toegekend. Maar bedenk eens dat het *nét* die eindigheid is die ons leven vruchtbaar maakt en voorbij tijd en ruimte draagt. Er is een tijd in de diepere lagen van ons bestaan die geen klok kan meten en een ruimte die achter de dingen schuilgaat. Daar speelt zich de essentie af. Iedereen is in staat iets nieuws te beginnen. Je weet waar het begint, niet waar het eindigt.

en dood

Veel mensen brengen in deze uithoek van het jaar bloemen naar het kerkhof. Of tooien de urne of de geliefde foto met een extra bloemetje. Waarom? Is het feest misschien? Is er blijdschap dan? Nee, maar toch, we hebben wel iets te vieren, namelijk dat zijn/haar sterven geen eindpunt is. Maar een belofte van vruchtbaarheid, al is dat in onbekende verten misschien. We vieren dat liefde niet te begraven is. Dat ze overal opschiet tussen de mensen, in onverwelkbaar bloeien. Zo keert na het sterven de dood terug naar het leven.

Het gedicht *Voor eeuwig verbonden* van Rodaan Al Galidi beschrijft [op YouTube](#) hoe dood en leven in elkaar overgaan.

In het lied *Evermore* zingt Taylor Swift over de somberheid van november en van haar gedachten, tot ze zich terug verbonden voelt met iemand die er niet meer is. Of juist des te meer.

Lieve collega

Je was, of liever, je bent bij ons.

Hier in de lerarenkamer

die intussen wel wat van uitzicht is veranderd.

En ook de sfeer is anders.

We missen je.

Want als jij binnenkwam,

kwam er gezelligheid met je mee.

Op het hoge tafeltje staan nog je foto's,

het kaarsje, het gedenkkaartje.

Maar verder zit iedereen met zijn gemis alleen.

Daarom zou ik je willen uitnodigen

aan een grote nieuwe tafel.

Feestelijk gedekt met wit tafellinnen,

koperen kandelaars, chique servetten,

assorti met de tafelloper

en de gelamineerde naamkaartjes ...

Aan het hoofd van de tafel

voorzie ik een ereplaats voor jou.

De catering: een heerlijke feestmaaltijd;

dat is eens wat anders

dan dat eeuwige smoske

van bij de slager om de hoek.

Nee, echt alles erop en eraan.

Je samen vieren,

ons samenzijn vieren,

dat zou vonken geven tot in de hemel.

Dat zou het vuur in ons team weer aanwakkeren.

Daarvan droom ik.

Niet enkel in november
maar in het breken van gedachten
telkens jij om de hoek van dagen kijkt,
wil ik je tooien met de warme kleuren
van chrysanten en het ingetogen najaar

weemoed en vreugde om wie en hoe je
lachend levend was en voor mij
nooit sterven zal.

Rose Rank